

# Apunts finals de SO2 (i SOA)

Aquests apunts inclouen tot el temari del QP2020 (el del coronavirus) d'SO2/SOA

---

Index =====

+ **1. Introducció** + 1.1 Boot + **2. Mecanismes d'entrada al sistema** + 2.1 Interrupcions / Excepcions + 2.2 IDT (Instruction Descriptor Table) + 2.3 TSS (Task State Segment) + 2.4 Gestió de les interrupcions + 2.5 Interrupcions HW + 2.6 Excepcions + 2.7 Syscalls - 2.7.1 Fast Syscalls + **3. Espai de direccions d'un procés** + 3.1 Generació d'executables + 3.2 Espais d'adreces + 3.3 MMU (Memory Management Unit) + **4. Gestió de processos** + 4.1 Estructures de dades - 4.1.1 Llistes + 4.2 Operacions - 4.2.1 Identificació - 4.2.2 Canvi de context - 4.2.3 Creació de processos - 4.2.4 Destrucció de processos - 4.2.5 Planificador de processos

---

## 1. Introducció

**Sistema operatiu:** Capa entre el software i el hardware.

**Gestiona:**

- Processos
- Memòria
- I/O i sistema de fitxers
- Multiprocessadors

### 1.1 Boot

Proces de boot: Power -> BIOS -> Bootloader -> OS

**Power:** Reset de tots els dispositius i carrega de la BIOS que està harcodejada a la placa. Cal carregar-la en memòria.

**BIOS(Basic Input Output System):** Detecta i inicia els dispositius hardware. Des d'un dispositiu bootable que s'escull, carrega la partició marcada amb el flag de boot. Aquesta té 512 bytes i conté el bootloader.

**Bootloader:** Carrega la imatge del kernel a memòria. Un cop carregat l'executa.

**OS kernel:** Inicia el SO. Estructures internes, hardware necessari etc.

---

## 2. Mecanismes d'entrada al sistema

Cal separar el codi privilegiat del codi d'usuari. Calen mecanismes per comunicar aquests dos codis. El sistema monopolitza tot l'accés a dispositius i prevé que els usuaris hi accedeixin de manera no controlada.

**Instruccions privilegiades:** Aquelles que només pot usar l'SO. Quan una d'elles és executada, el HW comprova que estigui sent executada per codi de sistema. Si no es genera una excepció.

---

> La quantitat de nivells d'execució que pot haver-hi és definit per l'arquitectura.

**Crida a sistema:** Mecanisme de l'usuari per demanar recursos al sistema.

### 2.1 Interrupcions / Excepcions

Aquestes permeten canviar el nivell de privilegi de l'execució mentre duri el seu codi.

N'hi ha de tres tipus:

- **Excepcions:** Síncrones i produïdes per la CPU després de l'execució d'una instrucció.
- **Interrupcions HW:** Asíncrones i produïdes pel HW.
- **Traps:** Interrupcions SW. Són síncrones. Les cridem amb la instrucció `int`.

### 2.2 IDT (Instruction Descriptor Table) Taula que gestiona les interrupcions. Té 256 entrades:

# entrada	Contingut	:	---	:	---	:	0	@handler_excepcio_0
...	...	:	31	:	@handler_excepcio_31	:	32	@handler_int_hw_0
...	...	:	47	:	@handler_int_hw_14	:	48	@handler_trap_0
...	...	:	255	:	@handler_trap_206	:		

El (`trap`) `syscall_handler` està a la posició `0x80`.

```
asm mov %eax, 4 int 0x80
```

Cuan cridem a la `trap 0x80` al registre `%eax` hi haurà el numero de la `syscall` per poder consultar a la ***syscall\_table***.

> ***syscall\_table***: Per cada entrada de la taula té l'adreça a una rutina a executar.

### 2.3 TSS (Task State Segment)

Estructura de dades que guarda informació sobre l'estat del sistema. Conté informació com per exemple la ***base de la pila*** de sistema. En principi cada procés n'hauria de tenir una però linux només en té una per mantenir distància amb l'arquitectura. Això és una pijada d'intel.

### 2.4 Gestio de les interrupcions

Registres bàsics del sistema i que cal sempre tenir en compte al canviar de context:

`eip`: instruction pointer `cs`: code segment. Són conté el segment de memòria de codi que s'està executant. `flags`: Estat del processador `esp`: stack pointer `ss`: stack segment. Conté el segment de memòria de dades on es troba la pila. Gestió en dues fases. El codi de control + la rutina:

**Instrucció `int`:** Accepta com a paràmetre el index a la taula IDT. Compara permissos i guarda els registres a dalt mencionats en el mateix ordre i carrega el valor d'aquests de la TSS per poder accedir al codi de sistema. Aquesta crida és l'entrada al codi de sistema i l'elevació de privilegis.

---

```

Interrupt -> IDT(numero int) -> handler -> routine()
\_____/ \_____/
(user/hw/CPU)      (sistema)

```

**Handler:** Escrit en assabler. Depèn de l'arquitectura. És el punt bàsic d'entrada al sistema, fa la gestió del hw necessària i crida a la rutina de la interrupció. Té els següents passos:

- **Save All:** Guardar els registres del sistema (tots ells). - **EOI** (Només per les interrupcions HW): Notifica al PIC controller que s'acaba la interrupció. Es fa aquí per si hi ha un canvi de context en plena interrupció (no es podria tractar cap altre int hw fins que es reprengues l'execució de la tasca altre cop). - **Crida** a la rutina. - **Restore All:** Es restaura els registres que s'han guardat amb el *save all* - **Retorn.** Es fa per mitja de la comanda *iret*.

Exemple de handler d'una interrupció HW:

```

asm ENTRY(clock_handler) SAVE_ALL; EOI; call clock_routine;
RESTORE_ALL; iret;

```

Exemple d'un syscall handler:

```

ENTRY(system_call_handler) SAVE_ALL cmpl $0, %eax jl err
cmpl $MAX_SYSCALL, %eax jg err call *sys_call_table(, %eax,
0x04) //taula de syscalls jmp fin err: movl $-ENOSYS, %eax
fin: movl %eax, 0x18(%esp) RESTORE_ALL iret

```

### ### 2.5 Interrupcions HW

- No tenen codi d'error - Necessiten el EOI per notificar al **PIC** (Programmable Interrupt Controller) de s'ha acabat la interrupció que estava gestionant.

### ### 2.6 Excepcions

Cal tenir en compte que algunes d'elles guarden un codi d'error sobre de la pila. Sobre de l'eip quan empilen. després de restaurar el context hw (restore all) el borren.

### ### 2.7 Syscalls

S'usa la instrucció `int 0x80` (a windows s'usa `0x2e`) amb el codi de la syscall guardat en `%eax` per cridar-les.

**Paràmetres:** S'usa en aquest ordre `ebx`, `ecx`, `esi`, `edi`, `ebp`, i la pila a partir d'aquí. (en windows `ebx` ens apunta a la regió de memòria on estan).

**Retorn:** `eax` contindrà un valor positiu o un codi d'error en negatiu.

> Cal una forma fàcil perquè l'usuari pugui interactuar amb elles -> ús de **wrappers**.

**Wrapper:** Funció responsable del pas de paràmetres, identificar la crida a sistema demanada consultant el valor de `eax` i cridar al trap `0x80` (`syscall_handler`). Un cop retorni al crida a sistema, retornarà el resultat. **Si hi ha hagut un error, posarà el codi d'error a la variable `ERRNO` i retornarà `-1`.**

Es complica doncs una mica més el fluxe:

---

```

syscall -> wrapper -> IDT(numero int) ->
syscallHandler(eax) -> sysCallTable -> rutina
\_____/
\_____/
(user)                                (sistema)

```

#### 2.7.1 Fast Syscalls

Per mitja de la crida a **sysenter** i **sysexit** en comptes de **int**. Ens permet estalviar-nos les comprovacions de permissos de la IDT i fer més senzill el fluxe de dalt accedint directament a la *syscall\_table*. Això ho podem fer perquè sempre que executem una syscall som usuari que demana recursos al sistema, això és dona per controlat.

**SYSENTER\_EIP\_MSR:** Registre que guarda l'adreça de la *syscall\_table*. Necessari per fer el canvi al codi de sistema.

**SYSENTER\_ESP\_MSR:** Apunta a la base de la TSS. S'usa per poder carregar el punter **esp0** que apunta a la base de la pila de sistema.

**Canvis en el wrapper:** Com que no fem cap crida a **int**, coses que feia el HW les haurem de fer a manija. Haurem de fer el **save\_all** i el **restore\_all** i passar correctament els valors **eip** i **esp** al MSR.

---

### 3. Espai de direccions d'un procés

#### 3.1 Generació d'executables

- **Fase 1:**
  - **Compilació:** D'alt nivell a codi objecte
  - **Montatge:** Creació d'executables a partir de codi objecte i llibreries. La diferència entre l'objecte i l'executable són les adreces. Les del objecte són relatives a l'inici de l'objecte. L'executable te unes capçaleres amb els segments definits.
- **Fase 2:**
  - **Carregador:** Carrega l'executable en memòria allà on cal.

#### 3.2 Espais d'adreces

**Espai de direccions lògic del processador:** Rang de direccions a les que pot accedir un processador. Depèn del tamany del bus.

**Espai de direccions lògic del procés:** Espai d'un procés en execució. Són les adreces (logiques) que pot accedir el proces. Relatives a una direccio 0, igual per a tots els procesos.

**Espai de direccions físic del procés:** Espai d'adreces de memòria física associades a les adreces lògiques del procés.

*Cal doncs una traducció -> MMU Memory Management Unit. Unitat de HW per fer la traducció.*

### 3.3 MMU (Memory Management Unit)

Unitat encarregada de la traducció d'adreces.

CPU -> unitat de segmentació -> unitat de paginació -> memòria física

    @lògica                    @lineal                    @física

        \-----/

                    MMU

Un procés està dividit en **segments** i un segment està dividit en **pàgines**. Els segments normalment són *codi*, *dades*, *pila* i *heap*.

- **Unitat de segmentació:** Usa la taula de segments que apunta a la base de cada segment. Aquesta taula és única per proces. Aquesta taula s'anomena *GDT*.
- **Unitat de paginació:** És l'encarregada de fer la paginació. *Com ho fem?*

... Usa la **taula de pàgines** -> una entrada per pàgina i una taula per procés.  
-> 4 MB de taula per cada procés, és molt gran, tenint en compte que s'ha de guardar en memòria. -> Per alleuregir pes estaa organitzada en un directori

**Directori:** És una taula de taules de pàgines. Ens permet multinivell. D'aquesta manera ens assegurem que només tenim les taules de pàgines que ens calen. EL registre **cr3** indicarà en tot moment on es troba aquest directori. Cada entrada del directori és una taula de pàgines. L'entrada al directori serà indexada pels bits de major pes de l'adreça lògica. D'aquesta manera usem bits que abans no usavem (una adreça física té 20 bits i una de lògica en té 32 així que usarem aquests 12 per indicar l'entrada del directori, és a dir, per indicar la taula de pàgines a usar).

**TLB:** Translation Lookaside Buffer. Ens permet tenir una caché de les adreces traduïdes. Per invalidar-la n’hi ha prou amb canviar el valor del registre `cr3`.

#### 4. Gestió de processos.

**procés:** Executable carregat en memòria i en execució. Caracteritzat per:

- L'execució d'una seqüència d'instruccions
- Un estat actual (registres).
- Conjunt associat de recursos (disc, pantalla, memòria)

## 4.1 Estructures de dades

**PCB:** Process control block. Estructura del sistema que guarda el context d'execució. Entre d'altres conté:

- Identificador del procés (PID).
- Estat del procés
- Recursos del procés (pàgines de memòria, fitxers oberts...)

- Estadístiques del procés. (les stats de zeos)
- Informació pel planificador, com el quantum o la prioritat.
- Context d'execució.
- Altres que no es mencionen en aquesta assignatura Exemple zeos, la realitat és molt més complexa:

```

struct task_struct {      //PCB
    int PID;              /* Process ID. This MUST be the first field of the struct. */
    page_table_entry * dir_pages_baseAddr;
    struct list_head list;
    unsigned long *kernel_esp;
    unsigned long quantum; //per la planificacio dels processos
    struct stats estat;
    int nice; // 0 => prioritat ; 1 => no prioritat
    void *brk; //per la gestio de la mem dinamica
};

```

**Pila de sistema:** Cal una pila de sistema per a cada procés. El cap esp0 de la TSS apunta a la base d'aquesta pila.

**EL PCB i la pila es guarden en una Union anomenada task\_union**

**Task Union:** Union del PCB + la pila del sistema. Es fa amb un union!!  
D'aquesta manera sabem que el top de la pila és el principi del PCB.

```

union task_union {
    struct task_struct task;
    unsigned long stack[KERNEL_STACK_SIZE];    /* pila de sistema, per procés */
};

```

Les task\_union s'agrupen en un vector. En linux normal està en memòria dinàmica. En zeos té 10 posicions i s'anomena task

**4.1.1 Llistes** Per organitzar les tasques, els PCBs s'agrupen en llistes doblement encadenades. En zeos la llista és el camp list del PCB:

- **Ready:** Conté els processos que esperen a que el planificador els dongui pas a la cpu.
- **Free:** Conté aquells PCBs lliures preparats per quan un nou procés els necessiti.
- **Run:** Procés/os en execució. En zeos no existeix. Estar *run* és igual a no estar a cap llista.

## 4.2 Operacions

Operacions que es poden fer ambn els processos

**4.2.1 Identificació `int getpid`:** Crida a sistema que ens retorna l'identificador del procés.

*Com se sap quin procés s'està executant?* - Windows: Hi ha una cua de RUN que ens indica quin procés s'executa per cada processador. - Linux: Es calcula amb el punter a la pila. Les `task_union` estan alineades a pàgina (els últims 8 bits estan a 0). Per tant només cal fer una màscara amb l'`esp` de la pila de sistema:

```
int sys_getpid()
{
    return current()->PID; //La crida a current fa aquesta mascara mencionada.
}
```

**4.2.2 Canvi de context** Es basa en guardar el context d'un procés per poder-lo executar més tard i passar a executar-ne un d'altre.

Es guarda el context en la pila de sistema i al PCB es guarda la posició de la pila que permet recuperar aquest context.

**Cal guardar:**

- Context HW (registres necessaris) > Els recursos HW són compartits.

**No cal guardar:**

- Espai de direccions del mode usuari: tenim la info necessaria al PCB.
- Espai de direccions del kernel: Pila. Perquè la TSS és única i la la pila la podem calcular de tornada amb l'adreça del PCB.

**Restaurar un procés** - TSS: Ha d'apuntar a la base de la pila del nou procés  
- Context HW: Canviar l'`esp` perquè apunti al context del procés i restaurar-lo.  
- Execució: Carregar al PC la direcció del noy codi a executar.

*Com ho implementem?* -> `task_switch`

Ens caldran dues funcions:

**`task_switch`:** Aquesta funció és un wrapper que guarda i restaura els registres `esi`, `edi` i `ebx` perquè els perdríem. A més, ens cal aquesta funció perquè cal guardar una adreça de retorn controlada a la pila.

```
ENTRY(task_switch)
    pushl %ebp
    movl %esp, %ebp
    pushl %esi
    pushl %edi
    pushl %ebx
    pushl 8(%ebp)
    call inner_task_switch
    addl $4, %esp
```

```

    popl %ebx
    popl %edi
    popl %esi
    popl %ebp
    ret

```

**inner\_task\_switch:** Fa el switch en si. Té un funcionament complexe:

1. Carreguem el camp `esp0` de la TSS perquè apunti a la base de la pila de sistema. 2. Cal canviar l'MSR per mantenir compatibilitat amb `sysenter`. 3. Canviem el registre `cr3` perquè apunti a la base del directori; canviem el espai d'adreces del proces.
4. Guardem `ebp` al PCB. Cal tenir en compte que `ebp` ens apunta a la pila del nostre sistema del procés actual (és l'enllaç dinàmic)! A més cal tenir en compte que en aquest moment `esp = ebp` 5. Obtenim l'antic `ebp` del PCB del procés que volem restaurar i el carreguem al registre `esp`. D'aquesta manera tindrem el registre `esp` apuntant just al camp `ebp` de la pila. És a dir, a l'anic enllaç dinàmic que s'havia guardat. De manera que al fer `pop ebp` i `ret` haurem tornat al `task_switch` tal i com s'havia deixat abans. Canvi fet.

```

void inner_task_switch(union task_union*t){    //Punter a la task union del nou procés
    tss.esp0 = KERNEL_ESP(t);    //#define KERNEL_ESP(t) (DWord) &(t)->stack[KERNEL_STACK]
    writeMsr(0x175, (int) KERNEL_ESP(t));

    if(current() -> dir_pages_baseAddr == t-> task.dir_pages_baseAddr)
        set_cr3(t -> task.dir_pages_baseAddr);

    current() -> kernel_esp = (unsigned long *) getEbp();

    setEsp(t -> task.kernel_esp);

    return;
}

```

**4.2.3 Creació de processos** És pot fer per mitja de duplicar el procés (copiar codi i dades) per mitjà de la crida `fork` o duplicar el fluxe (compartint l'espai de direccions amb el pare, threads en OpenMP) per mitjà de la crida `clone`. Aquí es tractarà només el `fork`. La creació de threads es tracta en un apartat posterior.

**int fork():** Crida a sistema que ens permet generat un procés. La seva implementació es descriu a continuació:

0. Estat inicial: Tenim un procés amb codi i dades d'usuari.
1. Obtenir un tasca lliure: A la cua de `free`.
2. Inicialitzar PCB: Bàsicament copiar el del pare al fill.
3. Inicialitzar l'espai d'adreces: Heredar del pare dades i codi:



- 3.1 Cerquem pàgines físiques lliures.
- 3.2 Mapejem al nou procés el codi de sistema i el d'usuari. Aquest serà compartit.
- 3.4 Mapegem les adreces físiques que hem obtingut al punt 3.1 a l'espai d'adreces lògic del procés nou.
- 3.5 Ampliem l'espai d'adreces del pare amb aquestes noves pàgines físiques del fill i copiem totes les dades juntament amb la pila del pare a aquestes noves pàgines.
- 3.6 Desmapejem aquestes adreces de l'espai d'adreces del pare i fem *flush* de la TLB. (Tocant el valor del registre `cr3`)
4. Actualitzar el `task_union` del fill amb els nous valors pel PCB assignant un nou PID.
5. Peparem la pila del fill per al `task_switch` (com si se n'hagués fet un perquè així sigui restaurable). L'adreça de retorn del fill serà una funció anomenada `return_from_fork` que farà que a la que el procés nou agafi el control, la crida a `fork()` feta retornarà 0.
6. Insertar el procés nou a la llista READY.
7. Retornar el PID del nou procés creat.

```
int sys_fork()
{
    int PID=-1;

    // a) creates the child process
    if(list_empty( &freequeue )) return -EAGAIN;
    struct list_head * free_head = list_first( &freequeue );
    list_del(free_head);
    struct task_struct * child_task = list_head_to_task_struct(free_head);

    // b) copiem pcb del pare al fill
    copy_data(current(), child_task, sizeof(union task_union));

    // c) inicialitzem el directori
    allocate_DIR(child_task);

    // d) cerquem pagines fisiques per mapejar amb les logiques
    int brk = (int) current()->brk;
    int NUM_PAG_DATA_HEAP = NUM_PAG_DATA + (brk & 0x0fff)? PAG_HEAP(brk) : PAG_HEAP(brk) - 1;
    int frames[NUM_PAG_DATA_HEAP]; //cal afegir les pags del heap
    int i;
    for (i=0; i<NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
    {
```

```

frames[i] = alloc_frame();
if(frames[i] < 0)
{
    for(int j = 0; j < i; j++) free_frame(frames[j]); // alliberem els frames reservats
    list_add(&child_task->list, &freequeue);          // tornem a encuar la llista
    return -ENOMEM;
}

}

// e) heredem les dades del pare
page_table_entry *parent_PT = get_PT(current());
page_table_entry *child_PT = get_PT(child_task);

// > i) creacio de l'espai d'adresses del process fill:

// >> A) compartim codi de sistema i usuari
for(i=1; i < NUM_PAG_KERNEL; i++) // suposem que el codi de sistema esta mapejat a les
{
    child_PT[1+i].entry = parent_PT[1+i].entry;
}

for(i=0; i < NUM_PAG_CODE; i++)
{
    set_ss_pag(child_PT, i+PAG_LOG_INIT_CODE, get_frame(parent_PT, i+PAG_LOG_INIT_CODE));
}

// >> B) assignem les noves pagines fisiques a les adresses logiques del proces fill
for(i=0; i < NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
{
    set_ss_pag(child_PT, i+PAG_LOG_INIT_DATA, frames[i]);
}

// > ii) ampliem l'espai d'adresses del pare per poder accedir a les pagines del fill per
for(i=0; i < NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
{
    unsigned int page = i+PAG_LOG_INIT_DATA;
    set_ss_pag(parent_PT, page+NUM_PAG_DATA_HEAP, frames[i]);
    copy_data( (unsigned long *) (page*PAGE_SIZE), (unsigned long *) ((page+NUM_PAG_DATA_HEAP)*PAGE_SIZE),
    del_ss_pag(parent_PT, page+NUM_PAG_DATA_HEAP);
}

}

set_cr3(get_DIR(current())); // flush de la TLB

```

```

    // f) assignem nou PID
    PID = nextPID++;
    child_task->PID = PID;

    // g) modifiquem els camps que han de canviar en el proces fill
    init_stat(child_task);

    // h) preparem la pila del fill per al task_switch
    union task_union * child_union = (union task_union *) child_task;

    ((unsigned long *)KERNEL_ESP(child_union))[-0x13] = (unsigned long) 0;
    ((unsigned long *)KERNEL_ESint sys_fork()
{
    int PID=-1;

    // a) creates the child process
    if(list_empty( &freequeue )) return -EAGAIN;
    struct list_head * free_head = list_first( &freequeue );
    list_del(free_head);
    struct task_struct * child_task = list_head_to_task_struct(free_head);

    // b) copiem pcb del pare al fill
    copy_data(current(), child_task, sizeof(union task_union));

    // c) inicialitzem el directori
    allocate_DIR(child_task);

    // d) cerquem pàgines físiques per mapejar amb les lògiques
    int brk = (int) current()->brk;
    int NUM_PAG_DATA_HEAP = NUM_PAG_DATA + (brk & 0x0fff)? PAG_HEAP(brk) : PAG_HEAP(brk) - 1;
    int frames[NUM_PAG_DATA_HEAP]; //cal afegir les pàgs del heap
    int i;
    for (i=0; i<NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
    {
        frames[i] = alloc_frame();
        if(frames[i] < 0)
        {
            for(int j = 0; j < i; j++) free_frame(frames[j]); // alliberem els frames reservats
            list_add(&child_task->list, &freequeue); // tornem a encuar la llista
            return -ENOMEM;
        }
    }
}

```

```

// e) heredem les dades del pare
page_table_entry *parent_PT = get_PT(current());
page_table_entry *child_PT = get_PT(child_task);

// > i) creacio de l'espai d'adresses del process fill:

// >> A) compartim codi de sistema i usuari
for(i=1; i < NUM_PAG_KERNEL; i++) // suposem que el codi de sistema esta mapejat a les
{
    child_PT[1+i].entry = parent_PT[1+i].entry;
}

for(i=0; i < NUM_PAG_CODE; i++)
{
    set_ss_pag(child_PT, i+PAG_LOG_INIT_CODE, get_frame(parent_PT, i+PAG_LOG_INIT_CODE));
}

// >> B) assignem les noves pagines fisiques a les adresses logiques del proces fill
for(i=0; i < NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
{
    set_ss_pag(child_PT, i+PAG_LOG_INIT_DATA, frames[i]);
}

// > ii) ampliem l'espai d'adresses del pare per poder accedir a les pagines del fill per
for(i=0; i < NUM_PAG_DATA_HEAP; i++)
{
    unsigned int page = i+PAG_LOG_INIT_DATA;
    set_ss_pag(parent_PT, page+NUM_PAG_DATA_HEAP, frames[i]);
    copy_data( (unsigned long *) (page*PAGE_SIZE), (unsigned long *) ((page+NUM_PAG_DATA_HEAP)*PAGE_SIZE),
    del_ss_pag(parent_PT, page+NUM_PAG_DATA_HEAP);
}

set_cr3(get_DIR(current())); // flush de la TLB

// f) assignem nou PID
PID = nextPID++;
child_task->PID = PID;

// g) modifiquem els camps que han de canviar en el proces fill
init_stat(child_task);

```

```

// h) preparem la pila del fill per al task_switch
union task_union * child_union = (union task_union *) child_task;

((unsigned long *)KERNEL_ESP(child_union))[-0x13] = (unsigned long) 0;
((unsigned long *)KERNEL_ESP(child_union))[-0x12] = (unsigned long) ret_from_fork; // 5
child_task->kernel_esp = &((unsigned long *)KERNEL_ESP(child_union))[-0x13];

// i) empilem a la readyqueue el fill
if (child_task->nice)list_add_tail(&child_task->list, &readyqueue);
else list_add_tail(&child_task->list, &priorityqueue);

// j) retornem el PID del fill

return PID;
}P(child_union))[-0x12] = (unsigned long) ret_from_fork; // 5 registres + SAVE_ALL (11 regs.
child_task->kernel_esp = &((unsigned long *)KERNEL_ESP(child_union))[-0x13];

// i) empilem a la readyqueue el fill
if (child_task->nice)list_add_tail(&child_task->list, &readyqueue);
else list_add_tail(&child_task->list, &priorityqueue);

// j) retornem el PID del fill

return PID;
}

```

**4.2.4 Destrucció de processos** Es fa per mitjà de la crida `int exit()`. Ha de: 1. Alliberar recursos assignats. - PCB - Espai de direccions. - Altres coses que hagi pogut demanar com semàfors o memòria dinàmica. 2. Posar la tasca a la llista de tasques lliures 3. Executar al planificador perquè esculli un nou procés.

Nosaltres a zeos fem el `exit` sense paràmetres ni sincronització però en un linux normal, el procés pare es pot sincronitzar amb els fills per mitjà de la crida a `waitpid`. Això fa que el fill ha de mantenir informació sobre la seva mort en el PCB i doncs aquest no s'allibera fins que no es consulta aquesta informació (estat zombie). Si el pare mor sense fer el `waitpid` és el procés init (initial) qui adopta els fills i fa el `waitpid`.

```

void sys_exit()
{
    struct task_struct *task = current();
    page_table_entry *task_PT = get_PT(task);

```

```

int brk = (int) current()->brk;
int NUM_PAG_DATA_HEAP = NUM_PAG_DATA + (brk & 0x0fff)? PAG_HEAP(brk) : PAG_HEAP(brk) - 1;
for(int i =0; i < NUM_PAG_DATA_HEAP ; ++i)
{
    free_frame(get_frame(task_PT,i+PAG_LOG_INIT_DATA));
    del_ss_pag(task_PT, i+PAG_LOG_INIT_DATA);
}

task->PID=-1;
update_process_state_rr(task, &freequeue);
sched_next_rr();

}

```

**4.2.5 Planificador de processos Procés idle:** Procés del sistema que ocupa la CPU quan no hi ha ningú per fer-ho. És un procés que corre en mode sistema i no forma part de cap cua.

**Procés init:** Procés inicial del sistema. Tots els processos són fills d'aquest.

**Cal un sistema que gestioni els canvis de procés perquè tots s'executin** -> Planificador de processos.

**Planificador de processos:** S'encarrega de decidir quan els processos passen de ready a run i vicerversa. En un sistema linux normal n'hi ha 3:

- A llarg termini (batch): S'executa quan comença o acaba un procés.
- A mitjà termini: Encarregat del swap. S'executa quan hi ha escassetat de memòria.
- A curt termini: Selecciona el següent procés a executar i s'executa cada X temps decidit per la política.

**Ràfega de CPU:** Temps consecutiu que un procés està en execució.

**Ràfega d'E/S:** Temps consecutiu que un procés està en una operació d'E/S.

*Aquestes fases es poden representar en un diagrama de Gantt*

**Estat de bloqueig:** Que no està en execució, normalment vol dir que està a una cua de *blocked* fins que algú el mou a *ready* (*apropiació diferida*) o a *run* (*apropiació directa*).

**Algoritme del planificador:**

```

void schedule (void)
{
    update_sched_data_rr();    //ACTUALITZA DADES DEL SCHEDULER (QUANTUM QUE QUEDA)
    if (needs_sched_rr())      //SI LI TOCA CANVIAR
    {
        struct task_struct *curr = current();
    }
}

```

```

        update_process_state_rr(curr, &priorityqueue);    //CANVIA L'ESTAT DEL PROCÉS
        sched_next_rr();                                   //EXECUTA AL QUE LI TOQUI
    }
}

```

**4.2.5.1 Polítiques de planificació de processos No apropiatives:** El sistema usa la CPU fins que es bloqueja

**Apropiatives:** EL planificador pot expulsar un procés de la CPU.

- Diferides: Al cap d'un temps es fa la planificació.
- Immediates: Es fa sempre que hi ha un canvi.

Per a dur a terme aquestes polítiques, s'usen cues. Cada cua pot tenir una política diferent.

**4.2.5.2 Algoritmes de planificació FCFS:** First come, first served. No apropiatiu. Algoritme de *tonto el último*.

**Prioritats:** cada procés té assignada una prioritat. Entre processos de igual prioritat és fifo. Pot provocar inanició.

**Round Robin:** A *pito-pito*. Es canvia cada cop que a un procés se li acaba el quantum. Es poden aplicar prioritats. Cal pensar que podem tenir moltes cues amb algoritmes diferents i polítiques diferents.

Els algoritmes ens han de garantir:

- Justícia: Tots els processos han de mamar de la CPU
- Eficiència: La CPU ha d'anar a Puto Gas, no la podem tenir fent el vago.
- Productivitat: Cal maximitzar el nombre de treball per unitat de temps.
- Temps d'espera: Cal minimitzar-lo.
- Temps de resposta: cal minimitzar el temps que triga un procés en obtenir el seu primer resultat.
- Temps de retorn: minimitzar el temps que triga en executar-se *un procés*.

Les diferents prioritats s'implementen tenint diferents cues de **ready**.

**4.2.6 Fluxes (threads)** Múltiples processos executant el mateix codi amb dades compartides -> Generem paral·lelisme

**Concurrencia:** Quan un processador és compartit en el temps per varis fluxes. Es genera paral·lelisme quan hi ha fluxes executant-se en paral·lel.

**Els processos mai compartiran la pila.**

**Processos Multifluxe:** Permetre diferents seqüències d'execució simultànies d'un mateix procés.

**Fluxe:** Cada una d'aquestes seqüències. És la unitat mínima de treball de la CPU. Cada fluxe d'un procés comparteix tots els recursos i totes les caracterís-

tiques. Cada fluxe està associat a (és a dir, cada thread té un/a únic/a) **una pila, un program counter i un banc de registres**. La resta de recursos és compartit entre els fluxes.

*Què guanyem usant fluxes en ves de processos?*

- Perdem overhead de gestió: creació destrucció i canvi de context ens els evitem.
- Aprofitem recursos
- Com que compartim dades la comunicació entre threads és més senzilla -> OJU! problemes de condició de carrera que resoldrem més tard.
- Ens permet explotar el paral·lelisme i la concurrència.
- Millorem la modularitat de les aplicacions perquè podem encapsular les feines.
- Podem crear fluxes destinats a E/S per fer-ho de forma asíncrona.
- Podem atendre a varies peticions en un servidor.

*Com és el cas específic de Linux?*

**Linux usa la crida a sistema `int clone()` per generar threads.**

- Linux no fa distinció entre threads i processos a l'hora de planificar. Tot són tasques que poden compartir o no els recursos amb altres tasques. En un thread, el `task_struct` conté punters enlloc de dades.

**`int clone ( int (*fn) (void *), void *child_stack, int flags, void *arg )`:** Retorna el PID del *procés* creat (recordar que hem dit que el planificador no distingeix entre processos i threads). Rep com a paràmetre el punter a una funció, una zona de memòria per usar com a pila, les flags i el argument de la funció.

POSIX ens proporciona una interfície per la gestió dels threads -> la llibreria `pthread`. Permet:

- Creació de threads amb `pthread_create`.
- Identificació del thread amb `pthread_self()`.
- Finalització del thread amb `pthread_exit`.
- Sincronització de final de flux amb `pthread_join`.

**4.2.7 Sincronització entre processos.** Cal evitar condicions de carrera entre recursos compartits entre els processos concurrents -> Gestió de regions crítiques.

**Solució:** Exclusió mutua en les regions crítiques on es poden haver condicions de carrera.

**S'ha de garantir unes condicions per un correcte accés a una regió crítica:** - Només hi pot haver un fluxe a una regió crítica. - Un fluxe no pot esperar indefinidament per entrar a una regió crítica. - Un fluxe que s'està executant fora d'una regió crítica no pot evitar que d'altres hi entrin. - No es pot fer cap hipòtesi sobre el nombre de processadors ni la seva velocitat d'execució.



**Exclusió mutua:** Només permetre un fluxe en una regió. Es garanteix un accés seqüencial. Un procés mantindrà la regió encara que hi hagi un canvi de context. - Caldrà que el programador identifiqui i marqui les regions crítiques degudament -> El sistema ens ofereix crides a sistema per marcar aquestes regions i **l'arquitectura ens facilita operacions atòmiques** és a dir, que només executarà un thread alhora: un exemple és el `test_and_set` de PAR. Aquestes operacions venen definides pel processador.

*Com poden implementar-se aquestes crides a sistema?*

**Espera activa o busy waiting:** Per mitja d'una instrucció atòmica de l'arquitectura com un `test_and_set`. Anem consultant tota l'estona el valor de la variable. - Grans inconvenients: Ocupem la CPU amb càlcul tremendo inútil amb tot el que això comporta i saturem el bus de memòria anant sempre a buscar la mateixa instrucció (recordar PAR). - Grans solucions: Bloqueix del procés

**Espera de bloqueig:** Permet reduir el gast de la CPU i els accessos a memòria. Bloquejarem els processos que no puguin entrar a la regió crítica per mitjà de semàfors.

**Semàfor:** Estructura de dades que ens permetrà controlar els accessos a una regió crítica per mitjà de crides a sistema implementades amb les operacions atòmiques de l'arquitectura (consultes i modificacions del contador del semàfor). **Cada semàfor té associat un contador i una cua de processos bloquejats.** Aquest contador ens indica el nombre de processos que poden accedir simultàniament al recurs.  $n=1$  permet l'exclusió mutua. Les següents crides a sistema ens permeten interactuar amb ells: - **`sem_init(sem,n)`:** Crea un semàfor. `sem` és una estructura de dades de la que no hem parlat. `C sem -> count = n; ini_queue(sem->queue);` - **`sem_wait(sem)`:** Demanar accés a una regió crítica protegida per el semàfor `sem` (lock). En cas de que no s'hi pugui accedir, es **bloqueja el procés**. És a dir, l'inclou a la cua de `blocked` del semàfor. `C sem -> count--;` `if(sem->count<0) bloquejar(sem->queue);` - **`sem_signal(sem)`:** Sortida de la zona d'exclusió (unlock). Si hi ha processos esperant (`sem->count <= 0`) cal **despertar un procés**. És a dir, agafar un procés de la cua de `blocked` i cardar-lo a `ready` o a `run`, depenent de la política del semàfor. `C sem -> count++;` `if(sem->count <= 0) //vol dir que hi ha processos esperant despertar(sem->queue);` **Quan s'ha de bloquejar un procés normalment se fa primer espera activa i després semàfors perquè aquests últims tenen un overhead més alt.**

*Com podem usar semàfors?*

**`sem_init(sem,1)`:** Anomenat *Mutex*. Només entra un procés. **`sem_init(sem,0)`:** Sincronització dels processos. Per controlar els threads. Els atura a tots. **`sem_init(sem,N)`:** Restricció de recursos. Com a la cua del super. Hi ha només 3 caixes i molta gent.

**Deadlocks:** Abraçades mortals. Poden donar-se si hi ha processos bloquejats

esperant un event d'un altre procés que també està bloquejat esperant un event d'un altre i així en cicle. A necessita B que necessita C que necessita A i la hem liat. Tot bloquejat. Com ho solucionem?

Hi ha 4 condicions que s'han de complir perquè hi hagi un *deadlock*. **Hem d'evitar com a mínim una d'elles.** - Hi ha d'haver exclusió mútua: Mínim de 2 recursos no compartibles.: És difícil de solucionar. Només podem fer que vetllar perquè els recursos siguin compartibles. - Un fluxe aconsegueix un recurs i espera per un altre: Evitar que això es pugui fer. - No preempció, és a dir, que no hi hagi prioritat en els recursos i que quan un fluxe pilli un recurs no el deixi anar: Permetre treure recursos a processos. - Hi ha d'haver un cicle de dos o més processos on cadascun necessita un recurs bloquejat per un d'altre: Ordenar les peticions i fer que hagin d'aconseguir els recursos en el mateix ordre.

## 5. Gestió de l'entrada i sortida

**Entrada i sortida:** Transferència de dades desde o fins a un procés. -> Entre processos o procés - dispositiu.

**L'SO ha de gestionar l'accés a dispositius** Aquest accés és molt variat i depèn del dispositiu. - Cal garantir una capa d'uniformitat i fer que l'accés sigui igual per a tots els dispositius. El codi d'usuari ha de ser independent al tipus de dispositiu accedit. - Cal garantir que només l'SO hi tindrà accés: instruccions privilegiades. - Cal optimitzar el rendiment general del sistema. - Cal permetre que apareixin nous dispositius.

**Linux usará 3 tipus de dispositius** que actuaran a mode de capes per permetre aquesta separació entre l'usuari i el dispositiu: - **Dispositiu físic:** No són visibles per l'usuari i només són accessibles pel sistema. Són els *Device Drivers*. Codis de baix nivell depenent del dispositiu que implementa la interfície definida pel SO (implementa les crides `open`, `close`, `read`, `write`... se'n parla més endavant). - **Dispositius lògics:** Són un fitxer. Una abstracció lògica creada pel sistema. Poden tenir diferents dispositius associats. Per exemple la tty té teclat i pantalla associats. Són visibles des de l'usuari. - **Dispositius virtuals:** L'usuari tracta sempre amb el dispositiu virtual. Cada procés té els seus. Són els descriptors de la taula de canals.

**S'usen diferents estructures de dades per la seva gestió:** - **Taula de canals:** Única per procés, relaciona un número de la taula de canals amb el dispositiu lògic associat. - **Taula de fitxers oberts:** Taula que conté aquells fitxers que tenen dispositius virtuals. Ens indica per cada fitxer quants dispositius virtuals té associats, amb quins permissos i enllaça amb la taula d'inodes. - **Taula d'inodes:** Indica per cada inode al que s'ha accedit quantes referències té a la taula de canals.

**S'usen unes crides a sistema genèriques que s'implementen en els device drivers.** - `int open(char *fitxer, int mode, int permissos):` Crea un dispositiu virtual pel dispositiu passat per paràmetre (retorna el nom-

bre del canal). Ens crea entrades a la taula de canals i la de fitxers oberts.

- **int close(int canal):** Tanca el disp. virtual
- **int read(int canal, char \*buff, int nbytes):** Espera llegir *nbytes* del canal amb fd *canal*.
- **int write(int canal, char \*buff, int nbytes):** Anàlog al read.
- **dup i dup2:** Modifiquen les entrades de la taula de canals. Permeten duplicar i modificar les referències.
- **ioctl i fcntl:** Són custom. El dispositiu les pot implementar per afegir funcionalitats. Per exemple: SI tinc una estació meteorològica i no ho vull llegir tot, només l'anemòmetre -> podria implementar una d'aquestes.

**Dispositiu:** Objecte amb el que el procés es vol comunicar. Es controla amb dos tipus d'estructures de dades:

- **Característiques dinàmiques (dictats a la taula de fitxers oberts):** Són diferents a cada accés, com ara el mode d'accés, la posició etc...
- **Característiques estàtiques (presentes a l'inode):** Es guarden en una estructura anomenada **descriptor de dispositiu (DD)**. Conté les característiques de del dispositiu com el nom, el propietari, el mode, etc i els adreces a les funcions de llegir, escriure, obrir, etc.

Això dona suport a la concurrència perquè dos dispositius virtuals poden accedir a les mateixes característiques dinàmiques o, poden haver-hi diferents característiques dinàmiques pel mateix dispositiu i així permetre que dos dispositius virtuals accedeixin de forma concurrent al dispositiu amb característiques dinàmiques diferents (Veure transparències 19 - 29 del tema per il·lustrar l'explicació).

## 5.1 Mecanismes d'accés a un dispositiu.

**Descriptor de Dispositiu:** Conté les característiques estàtiques i els punters a les funcions perquè es pugin usar. Defineix l'interfície d'accés (que és general per tots els dispositius).

**Device Driver:** Implementa les funcions específiques del dispositiu. Controla el hw del dispositiu.

A través d'aquest descriptor de dispositiu, el dispositiu lògic pot comunicar-se amb el driver que implementa les funcions que l'usuari demanarà al dispositiu lògic.

La comunicació entre el driver i el dispositiu es pot fer de dues maneres:

- **Per enquesta:** Funciona com l'escolta activa. És molt poc edicient
- **Per interrupció:** El procés reb una interrupció quana el dispositiu acaba. El procés pot bloquejar-se fins a rebre la interrupció.

I pot ser:

- **Síncrona:** No es continua l'execució del procés d'usuari fins que no finalitzi l'operació d'E/S.
- **Asíncrona:** Es continua executant codi del procés mentre es resol l'E/S.

*Com s'implementen?*

Per mitjà de **gestors**: És un procés el sistema encarregat d'atendre i resoldre peticions d'E/S. Simplifica l'accés a les estructures de dades. **Pot haver-hi un**

**o més gestors per dispositiu.** Pseudocodi:

```
for (;;) {  
    esperar petició  
    recollir paràmetres  
    fer e/s  
    entregar resultats  
    notificar final d'E/S  
}
```

*Com es sincronitza el procés amb el gestor?* - A través de semàfors (veure a sota a l'explicació completa de l'algoritme). - **IORB**: Input Output Request Block. Estructura de dades que permet el pas de paràmetres. El seu contingut depèn del dispositiu. Cada gestor/dispositiu té una cua d'IORBs amb les peticions pendents. Les rutines E/S omplen els IORBs. Conté: - Buffer d'usuari on cal deixar les dades (o on es troben). - longitud. - id d'operació - tipus d'operació - **io\_fin**: Estructura que ens permet el retorn de paràmetres. Conté l'identificador de l'operació d'ES i el seu resultat. Hi ha una cua d'io\_fin per dispositiu.

**Overview general i exemples del que s'ha anat dient:**

**Operació d'E/S Síncrona:**

1. Es fa un read. El trap arriba a la taula de syscalls i es crida a la rutina del read.
2. el read llegeix la taula de canals i veu el disp. lògic associat a aquest canal. Crida al read que hi ha al device descriptor de l'inode d'aquest fitxer.
3. Aquest read apuntat pel DD realitza l'operació pertinent i retorna.

**Operació d'E/S Síncrona amb gestor:** 1. Es fa un read. El trap arriba a la taula de syscalls i es crida a la rutina del read. 2. el read llegeix la taula de canals i veu el disp. lògic associat a aquest canal. Crida al read que hi ha al device descriptor de l'inode d'aquest fitxer. 3. Aquest read de dispositiu crea un IORB i l'encua a la cua d'iorb del gestor. 4. Aquest read de dispositiu fa un **sem\_signal(sem)** i immediatament fa un **sem\_wait(io\_id)** per bloquejar-se a esperar el retorn del gestor. Veure que el semàfor fa referència al id de l'operació. Camp del IORB. 5. El gestor que ha despertat (o ja estava despert, qui sap), selecciona un IORB de la cua i efectua l'operació pertinent amb el dispositiu. 6. El gestor efectua un **sem\_signal(io\_id)** perquè el read del dispositiu es desbloquegi. 7. El read recull el io\_fin de la cua d'io\_fin del gestor i retorna.

**\*\*Operació d'ES asíncrona amb gestor**